

Remissvar
Utbildningsdepartementet

Dnr
U2025/00797

Ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet (Ds 2025:9)

Sveriges Lärare har inbjudits att svara på rubricerad remiss. Förbundet yttrar sig kring de delar som har konsekvenser för förbundets medlemmar.

Övergripande synpunkter

Utredningen har haft i uppdrag att ta fram författningsförslag för att införa ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet. Sveriges Lärare är inte i sak negativa till ett nationellt mobilförbud, men vi är kritiska till det stora utrymme som denna fråga har fått i det politiska samtalet om skolan, vilket flyttar fokus från skolans verkliga problem med bristande resurser, brist på behöriga lärare och marknadsiseringen av skolväsendet.

Förbundet tillstyrker utredningens förslag i stort och hoppas att de kan genomföras omgående så att frågan kan avföras från den politiska debatten.

Sedan kommer det uppdagas att mobilförbudet tyvärr inte löste problemen med bristande studiero och kunskapsutveckling. Då hoppas vi att debatten inte låter en ny symbolfråga hamna i centrum, utan till slut inser att det som behövs är investeringar för mindre elevgrupper, mer stöd till elever med särskilda behov, väl utbyggd elevhälsa, fler behöriga lärare och tillräckligt med tid till för- och efterarbete av undervisningen. Det finns ingen snabb eller billig lösning, och alla sidospår tar oss bara längre ifrån den nödvändiga vägen mot en bättre skola - reglering av ramfaktorerna för undervisningen och ökade resurser till skolan.

Sveriges Lärare tillstyrker att:

- Ett nationellt mobilförbud ska införas i de obligatoriska skolformerna samt fritidshemmet, innebärande att elevers mobiltelefoner ska samlas in vid varje skoldags början, och återlämnas senast vid skoldagens slut.
- Rektor eller lärare ska få göra undantag från insamling av mobiltelefoner för pedagogisk användning i undervisningen, för särskilt stöd för en elev, eller för en enskild elev om det finns särskilda skäl.

Sveriges Lärare välkomnar att:

- Utredningen konstaterar att kostnaderna för genomförandet av förslagen behöver tillföras kommunerna i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen.

Sveriges Lärare vill i övrigt framföra att:

- Begreppet "skoldag" behöver få en tydlig och konsekvent definition i skollagen (2010:800). Denna definition ska omfatta fritidshemmet samt öppen fritidsverksamhet.

- Det behöver förtydligas att mobilförbudet även ska gälla under lovskola samt under fritidshemmets verksamhet vid skollov.
- Huvudmännen måste säkerställa att det finns annan personal än lärare som kan ansvara för insamling, förvaring och återlämning av elevernas mobiltelefoner, så att lärare kan fokusera på sitt undervisningsuppdrag.
- I det fortsatta lagstiftningsarbetet bör intresseavvägningen i förhållande till barns grundläggande fri- och rättigheter utvecklas.

Sveriges Lärares synpunkter och medskick

Nedan lämnar Sveriges Lärare synpunkter på enskilda förslag och bedömningar i betänkandet.

Nuvarande reglering

2022 infördes den nuvarande regleringen i skollagen som innebär att användning av mobiltelefoner under lektionstid som grundprincip är förbjuden, och endast får förekomma om läraren har beslutat om att använda mobiltelefon för undervisningen, om användningen utgör extra anpassningar eller särskilt stöd eller om det finns andra särskilda skäl för en enskild elev.

Rektor har även rätt besluta, för ett år i taget, att mobiltelefoner ska samlas in vid varje skoldags början, och då återlämnas senast vid skoldagens slut. Åtta av tio grundskolor har redan genomfört en sådan rutin för insamling av elevers mobiltelefoner under hela skoldagen. På alla dessa skolor kommer det nu föreslagna nationella mobilförbudet inte innebära någon skillnad i skolans vardag.

Två av tio grundskolor i landet har inte infört insamling av elevers mobiltelefoner under hela skoldagen, men mobilanvändningen är ju förbjuden under lektionstid enligt skollagen. De flesta av dessa skolor har, enligt utredningen, ett aktivt arbete med andra regler och restriktioner, exempelvis i form av ordningsregler och mobilpolicys om insamling av mobiltelefoner under lektionstid eller förvaring av mobiltelefoner i elevernas skåp. Det föreslagna nationella mobilförbudet innebär att sådana lokalt anpassade lösningar inte är möjliga som generell princip, då skollagen föreslås stadga att elevers mobiltelefoner ska samlas in under hela skoldagen. På dessa skolor blir skillnaden att eleverna inte får ha tillgång till sina mobiltelefoner på raster, vilket tidigare inte har varit förbjudet. Rektor eller lärare föreslås även fortsatt få göra undantag från insamling för användning som syftar till lärande, som utgör särskilt stöd eller för en enskild elev om det finns särskilda skäl.

Ett nationellt mobilförbud: Elevers mobiltelefoner ska samlas in vid varje skoldags början och återlämnas vid skoldagens slut

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. Insamling av elevers mobiltelefoner under hela skoldagen kan ha fördelar jämfört med att samla in vid varje lektionstillfälle eftersom det blir mindre arbete med hanteringen när de samlas in och lämnas ut en gång. Att elevers hela skoldag är fri från mobiltelefoner kan minska risken för distraktioner eller kränkningar i sociala medier, och därigenom ha positiva effekter på studiero. Det kan även ge bättre förutsättningar för pedagogisk rastverksamhet, som lärare i fritidshem organiserar på många grundskolor för att stärka trygghet och kamratrelationer samt stimulera rörelse under skoldagen.

Mobilförbud ska avse de obligatoriska skolformerna samt fritidshemmet

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. Det finns invändningar mot att införa mobilförbud under hela skoldagen för elever i högstadiet, men utredningen framhåller att det samlade kunskapsunderlaget visar att mobilförbud just på högstadiet kan få som störst positiva effekter. Högstadieelever påverkas mer negativt av problematisk användning av mobiltelefoner i skolan än yngre elever, och en stor andel upplever själva att mobiltelefoner ofta blir ett distraktions- och störningsmoment i skolan.

Sveriges Lärare tillstyrker att fritidshemmet ska omfattas av det nationella mobilförbudet. Fritidshemmen är en del av grundskolan och även den fritidspedagogiska undervisningen störs av mobiltelefoner. Det är motiverat att låta mobilförbudet omfatta fritidshemmet både av pedagogiska skäl, för att eleverna ska vara närvarande i fritidshemmets verksamhet, och av praktiska skäl eftersom elevernas skoldag ofta börjar och slutar i fritidshemmet som är integrerat med de obligatoriska skolformerna.

Undantag för pedagogisk användning vid undervisning och för enskilda elever

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. Utredningens förslag innebär att rektor och lärare har rätt att besluta om undantag från insamling av mobiltelefoner för pedagogisk användning i undervisningen, för särskilt stöd för en elev, eller för en enskild elev om det finns särskilda skäl. Det är samma grunder som gäller idag för möjliga undantag från förbudet att använda mobiltelefoner vid undervisning. Förbundet tillstyrker att det ska finnas möjligheter till undantag när det finns en pedagogisk idé med användningen, eller när det behövs utifrån elevers individuella behov. I det nuvarande regelverket finns det inte något krav på dokumentation av sådana pedagogiska beslut om undantag, och Sveriges Lärare vill betona att det är viktigt att även i den fortsatta beredningen av förslagen inte påföra några krav på dokumentation som ökar lärares administrativa börda.

Förtydliga begreppet "skoldag" i skollagen

Sveriges Lärare vill i övrigt framföra att begreppet "skoldag" behöver få en tydlig och konsekvent definition i skollagen. I den föreliggande remissen, och i förarbetena till regleringen om mobilförbud från 2022 (Prop. 2021/22:160), fastslås att "För en elev som får utbildning i fritidshem anses skoldagen börja när eleven anländer till fritidshemmets lokaler och sluta när eleven lämnar dessa lokaler för dagen." Samtidigt förekommer det andra formuleringar i skollagen som tyder på en outtalad definition av "skoldag" som innebär att skoldagen slutar när den obligatoriska undervisningen är slut (5 kap 8 § om kvarsittning samt 10 kap 5 a § om extra studietid).

En formulering som "skoldagens undervisning" exkluderar inte fritidshemmet i 5 kap 8 § om kvarsittning, eftersom det bedrivs undervisning även i fritidshemmet. Om formuleringen vore exempelvis "skoldagens obligatoriska undervisning" eller "skoldagens timplanebundna undervisning" skulle det exkludera fritidshemmet och stämma med den sannolika avsikten bakom formuleringen.

Sveriges Lärare anser att en definition av "skoldag" givetvis ska omfatta utbildningen i fritidshemmet, i likhet med definitionerna i den föreliggande remissen och Prop. 2021/22:160. Även öppen fritidsverksamhet, som får erbjudas istället för fritidshem i årskurs 4-6, bör innefattas i begreppet "skoldag" och bör omfattas av mobilförbudet, vilket borde framgå tydligare i förarbetena till regleringen.

Förtydliga att mobilförbud även ska gälla lovskola och fritidshem vid skollov

Sveriges Lärare vill i övrigt framföra att det behöver förtydligas att mobilförbudet även ska gälla under lovskola samt under fritidshemmets verksamhet vid skollov. Den nu föreslagna regleringen om att elevers mobiltelefoner ska samlas in "vid varje skoldags början" och återlämnas "senast vid varje skoldags slut" missar att omfatta dessa verksamheter som definitionsmässigt inte är "skoldagar".

Skolförordningen (2011:185) definierar "skoldagar" som "de dagar under ett läsår då utbildning ska äga rum" och stadgar att läsåret ska ha minst 178 skoldagar och minst 12 lov dagar, samt att läsåret ska börja i augusti och sluta i juni. Lovskola som anordnas efter läsårets slut i juni eller under lov dagar under läsårets, samt fritidshemmets lovverksamhet skulle därmed inte omfattas av mobilförbudet med den nuvarande föreslagna regleringen.

Sveriges Lärare anser att dessa verksamheter bör omfattas av mobilförbudet, och förmodar att det är regeringens avsikt, och vill därför framföra att detta behöver förtydligas.

Ekonomiska konsekvenser av förslagen

Utredningen konstaterar att de ekonomiska konsekvenserna av förslagen är svåra att beräkna, men landar i en grov uppskattning i form av ett engångsbelopp om cirka 15 miljoner kronor, avseende inköp av mobil-/säkerhetsskåp, samt ökade löpande personalkostnader om totalt cirka 100 miljoner kronor årligen.

Sveriges Lärare har inget att erinra mot nivån på uppskattningen. Förbundet välkomnar att utredningen konstaterar att dessa summor behöver tillföras som nya resurser till kommunerna via det generella statsbidraget, i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen.

Konsekvenser för lärares arbetsbelastning

Sveriges Lärare instämmer i utredningens reflektion att införandet av ett mobilförbud "illustrerar hur skolans uppdrag är större än den enskilde lärarens pedagogiska uppdrag". Insamling, förvaring och återlämning av elevernas mobiltelefoner blir en obligatorisk uppgift för skolan, men det är inte en arbetsuppgift som kräver lärarlegitimation och den bör inte läggas på lärare att utföra. Lärares administrativa börda är ett stort problem för deras arbetsbelastning och för deras möjlighet att prioritera undervisningsuppdraget. Huvudmän måste säkerställa att det finns annan personal som kan ansvara för genomförandet av mobilförbudet.

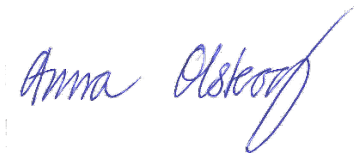
Intresseavvägning och barnkonsekvensanalys

Som ovan framgått tillstyrker Sveriges Lärare utredningens förslag om ett nationellt mobilförbud. I det fortsatta lagstiftningsarbetet bör dock intresseavvägningen i förhållande till barns grundläggande fri- och rättigheter utvecklas. Det framgår inte på vilket sätt den föreslagna regleringen vid en intresseavvägning och proportionalitetsbedömning vägts gentemot nuvarande lagstiftning där rektor kan fatta beslut att förbjuda elektronisk kommunikationsutrustning under skoldagen. Det är en brist.

Ett nationellt mobilförbud kan komma att träffa även de situationer och sammanhang där rektor för respektive skolenhet har ansett att det inte behövs någon begränsning. Utan ett nationellt förbud är det också möjligt att i en större utsträckning ta hänsyn till barns medverkan i beslut som berör dem. Att förbjuda mobiler på barns fritid när de vistas i skolan, vilket utredningen föreslår och Sveriges Lärare i och för sig tillstyrker, innebär en begränsning i barns rätt till

privatliv och korrespondens. Sveriges Lärare vill därför tydligare se hur proportionalitets- och intresseavvägning har gjorts i denna del.

Stockholm, 30 juni 2025
Sveriges Lärare

Anna Olskog
Förbundsordförande

Elvira Köhler
Utredare

Veera Littmarck
Chefsjurist